

Beatrijs met Commentaar

Voorwoord

I LEVEN

Wij zijn goed gedocumenteerd over Beatrijs, aangezien er enkele jaren na haar dood een vita geschreven is. Een vita is een middeleeuwse levensbeschrijving van een heilige. Die lees je best in de tijdsgeest van toen. Je neemt interpreteert de tekst best met een korreltje zout, want het is de bedoeling van de schrijver zijn heldin zo heilig mogelijk voor te stellen.

Beatrijs wordt geboren als jongste in een gezin van zes kinderen. Haar vader was de niet onbemiddelde en vrome Bartholomeus en haar moeder de al even vrome Geertrui die uitmuntte in liefdadigheid. Beatrijs is in 1200 geboren en reeds op zevenjarige leeftijd, toen haar moeder overleden was, wordt het hoogbegaafd kind, dat toen reeds kon lezen en schrijven, aan een gemeenschap van begijnen in Zoutleeuw toevertrouwd, waar zij omringd wordt door geestelijk hoogstaande vrouwen. Vandaar gaat zij naar de cisterciënzerinnenabdij Bloemendaal bij Waver, waar zij verder onderwezen wordt en ook Latijn leert. Wanneer zij in 1216-1217 zestien jaar geworden is, gaat zij naar een ander cisterciënzerinnen klooster in Rameia tegen Geldenaken, waar zij zich vervolmaakt in de ars scriptoria, het schrijven en verluchten van handschriften. Daar ontmoet zij Ida van Nijvel, die niet alleen haar vriendin wordt, maar vooral haar meesteres, laat ons zeggen haar goeroe. Daar heeft zij haar eerste spirituele ervaring. Van daaruit gaat zij naar een nieuwe stichting Maagdendaal in Oplinter, waar zij op 8 mei 1225 geprofest wordt. Zij beleeft er gedurende 3 jaar de "donkere nacht" In

november 2031ervaart zij in diepe trance, de Unio Mystica. In die periode heeft Beatrijs waarschijnlijk haar autobiografie geschreven, maar dit werk is verloren gegaan. Het is op basis van dat daarvan dat een geestelijke uit haar omgeving haar vita, haar levensverhaal, geschreven heeft. De auteur vermeldt dat zij zeer vroom was, in strenge ascese leefde en dat zij dikwijls ernstig ziek was en bij de veelvuldige extases die zich meester maakten over haar, zij dikwijls de controle over haar lichaam verloor. In mei 1236 vertrekt zij naar de nieuw gebouwde abdij van Nazareth in Lier, vandaar haar naam: Beatrijs van Nazareth. Zij wordt er als prioeres en novicenmeesteres aangesteld, taken die zij tot aan haar dood in 1268 zou blijven vervullen. Haar mystieke ervaringen zou zij omstreeks 1250 neergepend hebben in haar enig bewaard werk: "Van Seven Manieren van Heileger Minnen".

II TIJDSGEEST

Als reactie tegen de vervallen clerus van die tijd, roept paus Gregorius VII de gelovigen op zich daartegen te verzetten. Zo ontstaat bij de grote massa een nieuwe radicaliteit, gebaseerd op het leven van de eerste christenen en ontstonden allerlei vormen van zelfpijniging die bijvoorbeeld beoefend werden door flagellanten die op straat liepen terwijl zij zich geselden. In diezelfde periode ontstaat er een beweging van diepere mystieke spiritualiteit. Dit gebeurt vooral bij vrome vrouwen, de mulieres religiosae, waarvoor de begijnenbeweging model staat.

Ook Beatrijs heeft zich een zware ascese opgelegd totdat ze tot het besef gekomen is dat dit niet haar weg was. Immers, Bernardus, die toch het voorbeeld was voor de cisterciënzers, heeft het zich ook niet gemakkelijk gemaakt. Hij deed zo'n zware ascese dat hij fysisch op het punt stond in te storten. Hij ging een abdij bouwen midden in de wildernis in moeilijke omstandigheden. Aangezien er nog geen

slaapvoorziening was, heeft hij er een gans jaar, in weer en wind, onder de trap geslapen. Niets was hem te veel. Immers Christus heeft veel geleden omwille van de zondige mens. Het minste wat de mens kan doen als tegenprestatie is zelf lijden. Hij was er zo erg aan toe dat zijn bisschop hem gebod een jaar rust te nemen zodat hij kon herstellen. Ook bij Beatrijs, zo blijkt uit haar vita, moet de ascese zonder maat, op de manier van Bernardus, plaats maken voor een evenwichtiger discipline die haar helpt op haar weg naar minne. Het is nu net een tekst van Bernardus die Beatrijs doet inzien dat ze ook respect moet hebben voor haar eigen lichaam: "Er zijn velen die kwellingen lijden voor Christus, maar weinigen die zichzelf volmaakt beminnen omwille van Christus." Na overweging van die tekst ging zij in extase, waarbij zij de wereld als een rad onder zich zag, en zij zelf helemaal versmolten was met Gods Geest. Stelt het hindoeïsme de kosmos ook niet voor als een wiel? Het wiel van de steeds terugkerende levens?

Keren wij terug naar Bernardus. Het is tijdens die gedwongen rust in het buitenverblijf de reukerwten, dat Bernardus in 1122 Willem van Sint-Thierry ontmoette. Zij hebben er samen gediscussieerd over het Hooglied, het boek uit de bijbel dat de liefde beschrijft tussen de bruid en de bruidegom dat als een allegorie tussen Christus en de kerk geïnterpreteerd wordt. Daar ontstond de minnemystiek en op basis daarvan heeft Bernardus zijn commentaar op het hooglied geschreven. De mystieke minne in de 12de en 13de eeuw moet gezien als worden als dank voor de concrete menswording van God in de figuur van Christus.

Die mystieke visie die Bernardus zo sterk gepromoot had, hield, althans bij de mannen niet lang stand. Op de toenmalige universiteiten leerde men, op basis van de geschriften van Plato en Aristoteles, over de uiterste transcendentie en onkenbaarheid van God en verdween al snel het mystieke aspect. De vrouwen, die niet aan de universiteiten gestudeerd hadden, lieten zich door die bewering niet

van hun stuk brengen en kwamen tot het besef van de levendige aanwezigheid van de godheid. De mystieke lijn werd door vrouwen gemeenschappen, zoals de begijnen of de cisterciënzerinnen doorgegeven zodat mannen die zich aangetrokken voelden voor een dieper innerlijk leven te rade moesten gaan bij die vrouwen.

Kenmerkend voor die tijd is het groot zondebesef waarmee Beatrijs leeft. Na onmenselijke boetedoening, als wij haar vita mogen geloven, en na een zware innerlijke strijd, beseft dat zij met het beoefenen van de deugden, noch met het doen van zware ascese kan voldoen aan de liefde van God. Zij vindt zich niet waardig om die liefde te ontvangen omdat zij Zijn liefde niet kan beantwoorden. Daarbij komt nog dat door het beleven van extases zij zowat in het midden van de belangstelling staat, en vreest te vervallen in ijdelheid en zelfbehagen. Om niet in die val te trappen stelt zij zich voor om zich terug te trekken en niet meer mee te doen aan de dagelijkse officies. Of een andere keer stelt zij zich voor om zich als gek te gedragen. Zij wordt er door haar meesteressen of geestelijke raadgevers op gewezen dat dit allemaal niet hoeft en dat een geestelijke beleving geen beloning is voor goed gedrag, maar dat zij onvoorwaardelijk opgenomen is in de levensgemeenschap met God.

De kracht van het traktaat van Beatrijs ligt hierin, dat zij de visie van Bernardus breder interpreteert. Zij refereert niet of nauwelijks naar de dogmatische stelling over de mensenzoon, maar stelt dat de mystieke eenwording, de weg naar boven, (de eerste zin van haar traktaat) de weg van de minne en naar de minne, universeel is.

De naam Christus wordt slechts eenmaal vermeld en er zijn geen verwijzingen naar de Drievuldigheid. Het gaat hier niet over een theologisch traktaat maar over haar eigen ervaring op een analytische wijze.

Dit is een groot verschil met Ruusbroec, die een eeuw later van zijn mystieke geschriften er een theologische speculatief werk van maakt.

In haar vita beschrijft de auteur dat het bloed dat uit de wonden van Christus stroomde, in haar ziel wordt uitgestort. Ze voelde dat zij daarmee gewassen werd en volledig gereinigd van zonden; het maakt haar volledig zuiver en zij wordt meteen aangestoken door de gloed van de liefde. In yogataal: alle karma is verbrand en zij kan komen tot de top van spirituele ervaring.

Zo vond de gloed van de liefde die haar innerlijk verteerde ook eens zijn weg naar haar natuurlijke ogen. De aanwezigen zagen hoe uit haar beide ogen wonderlijk heldere lichtbundels straalden.

III SEVEN MANIEREN VAN HEILIGER MINNE

Het korte en enig originele werk van Beatrijs, het bevat slechts 450 prozaregels, wordt door alle kenners van mystieke middelnederlandse literatuur gezien niet alleen als een meesterwerk van de middelnederlandse taal, maar ook als op het gebied van mystagogie. Haar taal is met uiterste precisie gekozen. Zij wordt omschreven als een Europese pionier van de mystiek in de volkstaal, wegens de hoogte van haar denken, de diepte van haar lessen en de helderheid van de verwoording. Op mystagogisch gebied, met dit woord wordt inwijding in mysteriën bedoeld, is het een leidraad voor haar spirituele gezellinnen, zij schrijft immers op het einde van haar eerste hoofdstuk dat haar werk bedoeld is om aan gelijkgezinden de weg naar de minne te leren. Haar gedetailleerde omschrijvingen getuigen van een grote zelfkennis.

IV HERTALING

De Nederlandse versie die wij hier bespreken is een hertaling door de jezuïet Rob Faesen. Het is een prachtige vertaling waarvoor wij hem dankbaar zijn. Het is immers niet gemakkelijk het Middelnederlands van Beatrijs, met een geëigende specifieke mystieke terminologie te vertalen naar hedendaags Nederlands. Niet voor niets zegt het spreekwoord: *traduttore traditore*: de vertaler is een verrader. Zo ook is de jezuïet wat over ijverig geweest in zijn vertaling en ziet hij woorden en begrippen die niet in de tekst staan. Het is geen religieuze tekst, waarbij eer wordt bewezen aan de sacramenten en de religieuze praktijken van die tijd. Het is een objectieve beschrijving van haar subjectieve ervaring die zij met deze wil delen met haar gezellinnen. Zowel Rob Faesen als Herman Vekemans brengen hun respectievelijke hertaling in overeenstemming met hun eigen inzicht. Zo verwijst Rob Faesen in de voetnoten naar de Drievuldigheid, wat niet in de tekst staat. Ook schrijft hij: "Het liefdesleven van de Vader en de Zoon is er een van zich voortdurend aan elkaar wegschenken. Wanneer de mens hierin mag delen, ervaart hij zoon in Zoon te zijn en verlangt zo zich volledig aan Christus te kunnen wegschenken." Dat is zijn persoonlijke interpretatie, want Beatrijs drukt dit veel ruimer uit: zij ziet dat niet alleen Christus, maar de hele schepping doortrokken is van de liefde van God en dat het de taak is van alle schepselen weer te keren naar hun oorsprong: de liefde. Liefde is de toegangsweg tot God omdat God zelf liefde is.

Om tot de tekst te komen zoals die hier afgedrukt staat hebben wij beroep gedaan op de terechte kritiek van Boris Todoroff en hebben wij zelf, ons baserend op de originele tekst, ook enkele kleine aanpassingen aangebracht.

Er valt een groot verschil op tussen de tekst van de vita, geschreven door een hagiograaf en de tekst die zij zelf heeft geschreven. De eerste doet zijn best om haar wedervaringen te plaatsen in de

eucharistische vroomheid en religieuze sfeer van die tijd, terwijl Beatrijs bij de essentie van haar spirituele ervaring blijft.

V MINNE

Als men de *Bhagavad Gītā* leest, vraagt men zich af: wie is *Kṛṣṇa*? Wat komt die daar doen? Zolang men niet verstaat wie *Kṛṣṇa* is, kan men de *Bhagavad Gītā* niet verstaan.

Kṛṣṇa is onze diepste natuur, ons wezenlijk zelf (zie introductie *Ātma Muni* BG), het *Ātman*. *Arjuna* is het symbool van de zoekende mens, van het nog twijfelende verstand... Alle bestaan is geworteld in het Ene en keert terug in de Ene omdat zij deze nooit verlaten had.

In de "Zeven Manieren van Minne" kan je stellen dat Minne niet anders is dan het *Ātman*, het diepere Zelf. De Minne komt uit het allerhoogste en keert terug naar boven. De rol van *Arjuna* wordt bij Beatrijs vertolkt door de ziel. Beatrijs schrijft immers dat de ziel op zoek is naar het zelf, want daar alleen werkt de minne: "De minne es allene werkende....alsi selve es in hare selven wesende" (52)

Samengevat kan men stellen dat: *Ātma* (*Vedānta*) = *Puruṣa* (*Patañjali*) = Zuiver Bewustzijn = Zelf = Minne (middeleeuwse minnemystiek) = Het zielevonkje (Mer Eckhart).

Niet voor niets zegt *Kṛṣṇa* in Hfst IV, 1,2,3) dat de yoga werd doorgegeven van vader op zoon, en "diezelfde yoga is heden door Mij uiteengezet, want gij zijt Mij toegewijd en ge zijt Mijn vriend; het is het allerhoogste geheim." Hetzelfde geheim betreft de Minne in het traktaat van Beatrijs. Het is dus geen theologisch traktaat, maar een beschrijving van haar ervaring, waarbij zij, door het woord minne te gebruiken, minder argwaan wekt bij de geleerde dogmatische theologen van haar tijd. Men kan stellen dat men één wordt met de minne, maar stellen dat men één wordt met God, kan grote argwaan wekken bij de gezaghebbende theologen van haar tijd. Denk maar aan

de discussie over het één worden met God, in verband met Ruusbroecs geschriften, waarbij niemand minder dan de gevreesde kettervervolger Gerson hem, weliswaar na zijn dood, op de hielen zat.

Yoga is samâdhi verklaart Vyâsa in zijn commentaar op *Patañjali*. Hier kunnen wij stellen dat yoga minne is. Minne is zowel het doel als de weg.

VI COMMENTAAR

Het commentaar dat gegeven wordt op de tekst wordt gegeven uit het standpunt van yoga. Daarmee wordt aangetoond hoe het werk van Beatrijs zo dicht aanleunt bij de yogaleer. De tekst is universeel zoals ook de yogasutra's van *Patañjali* en de *Bhagavad Gītā* universeel zijn.

Het commentaar, door ondergetekende, op het traktaat van Beatrijs is uiteraard subjectief en kan bij de lezer weerstand oproepen. Maar het wordt tijd dat wij het werk van een van de grootste mysticae uit de Minnemystiek der Lage Landen uit het stramien van de christelijke dogmatiek halen en met een ruimere visie bekijken. Dat kan alleen gebeuren als wij alle bestaande commentaren van gelijk wie ook, inclusief haar vita, achterwege laten en enkel de pure tekst zelf bekijken.

De in hedendaags Nederlands omgezette tekst is vet gedrukt, het commentaar is in gewone druk weergegeven.

Zeven manieren van Heilige minne

Het hoofdstuk van het grote verlangen

Heilige minne: heilig duidt aan dat de minne niet tot de wereld der verschijnselen behoort.

Minne: wat is minne? liefde, maar die liefde heeft hier een bijzondere betekenis, zoals daarnet gemeld, gaat het over de "heilige minne". Beatrijs vormt samen met Hadewijch, Mechtild van Maagdenburg en Magareta Porete de kern van de 13de eeuwse minne-mystiek, waar het accent gelegd wordt op de minne: God is liefde. Zij zetten aan tot de latere wezens mystiek waarbij God als een wezen, als het zijn zelf wordt beschouwd. De minnemystiek vindt haar oorsprong bij Origines en Augustinus die het bijbelse hooglied becommentarieerden. Dit wordt later overgenomen door Willem van Sint-Thierry en zijn vriend Bernardus van Clairveaux die elk hun commentaar op het hooglied hebben geschreven. In het spoor van Bernardus ontstaat 100 jaar later de minnemystiek in de Lage Landen.

Zeven manieren: bij Patañjali worden er ook verschillende manieren voorgesteld om tot samadhi te komen.

bv

Pat I, 21: Samâdhi is zeer dicht bij hen wier verlangen (naar Samâdhi) intens sterk is

Pat, I, 23: Of door zelfovergave aan God.

Na de belemmeringen genoemd te hebben I,30 (*Ziekte, loomheid, twijfel, onachtzaamheid, luiheid, wereldsgezindheid, begoocheling, onvermogen om vaste voet te verkrijgen; onstandvastigheid..... en dat zijn de belemmeringen.*) vernoemt Patañjali verschillende manieren om die belemmeringen uit de weg te ruimen, zoals in de volgende sutra's:

Pat. I, 33 *het denkvermogen wordt gelouterd door houdingen aan te kweken van vriendelijkheid, mededogen, blijheid, onverschilligheid ten aanzien van respectievelijk geluk, ellende, deugd en verdorvenheid.*

Pat. I, 34 *Of door uitademen en vasthouden van de adem*

Pat. I, 35 *of het tot werking komen van hogere zintuigen*

Pat.I, 36 *En eveneens door innerlijk ervaren toestanden van kalmte of verlichting*

Pat. I, 37 *En ook het denkvermogen, vastgericht houden op diegenen, die vrij van gehechtheid zijn.*

Pat I, 38 *Ook (zal het denken) dat steunt op kennis, ontleend aan dromen of de droomloze slaap (standvastigheid verkrijgen).*

Pat I, 39 *Of desverlangd door meditatie*

Er zijn zeven manieren van de minne die voortkomen uit den hoge en weerkeren naar boven. (1-2)

Dit is de Yoga volgens de *sāṃkhya*. Vertrekkend van uit het zuiver of kosmisch bewustzijn *puruṣa* (uit den hoge) ontstaan subtiele manifestaties die meer en meer gedifferentieerd worden, tot de grovere materiële wereld der verschijnselen ontstaat, zoals wij die kennen en ervaren. Het is de bedoeling van de mens om terug op te klimmen naar boven. In *tantra* wordt dit voorgesteld als *Śakti*, de oerenergie, de gemanifesteerde kracht, die opklimt naar *Śiva*, het onveranderlijke, zuiver bewustzijn. Het wordt een hereniging van *Śakti* met *Śiva*. In de *Vijñāna Bhairava* gaat het om de godin *Bhairavī* die uiteindelijk *Śiva* omhelst.

De eerste manier is een verlangen dat, uit minne, werkzaam wordt. Dat verlangen moet lang heersen in het hart alvorens het alle hindernissen goed en wel kan verdrijven, en het moet met kracht en met overleg tewerk gaan en dapper durven toenemen in deze toestand. (3-7)

Bij Pat I, 21 staat : *Samādhi* is zeer dicht bij hen wier verlangen intens sterk is. Dat is ook bij Beatrijs een belangrijke voorwaarde! In de eerste manier wordt de klemtoon gelegd op dit verlangen en kan dit eerste hoofdstuk gezien worden als het hoofdstuk van het "Grote Verlangen". Daarbij moet dat verlangen lang heersen: dus niet aflatende oefening of *abhyāsa* is nodig. Ook moet er met kracht en

overleg tewerk gegaan worden of, (Pat I, 20 :) *Samādhi* wordt het voorafgegaan door geloof en vertrouwen, energie, een goed geheugen, en een hoge graad van intelligentie.

Deze manier is een verlangen dat zonder twijfel voortkomt uit de minne, namelijk dat de goede ziel die onze Heer trouw wil dienen en moedig wil navolgen en waarachtig beminnen, dat die ziel naar binnen getrokken wordt, in het verlangen te mogen ontvangen de puurheid en de vrijheid en de adel waarin ze gemaakt is door haar schepper, overeenkomstig zijn beeld en tot zijn gelijkenis, en daarin te mogen verblijven - iets wat bijzonder beminnenswaardig is en met zorg omringd behoort te worden. Daarin verlangt ze heel haar leven te leiden. (7-15)

De ziel wordt naar binnen getrokken in het verlangen om te zijn in de puurheid en de vrijheid... naar het beeld en gelijkenis van haar schepper. Puurheid, *śauca* (1ste *niyama*) is nodig en ook vrijheid, een niet gebonden zijn aan de wereld der verschijnselen. Er kan verwezen worden naar (Pat II, 3) de *kleśāḥ* (onwetendheid, zelfzucht, aantrekking en afstoting en angst voor de dood), die ons binden aan de wereld der verschijnselen, waardoor de mens niet vrij is.

Ze wil hierin meewerken om te groeien, en op te klimmen in een nog verhevener adel van de minne en een meer nabije kennis van God, tot die volle opbloei waartoe ze ten volle geschapen is en geroepen tot God. Daarop is ze gericht, van de vroege ochtend tot de late avond. Daar heeft ze zich definitief overgegeven. Ze heeft maar één vraag aan God, een ding tracht ze te weten te komen, een ding eist ze van Hem, en met een ding is ze in gedachten bezig: namelijk hoe ze daartoe kan komen, hoe ze dat zou kunnen ontvangen, die zo groot mogelijke gelijkvormigheid met de minne - met heel

de kostbare schoonheid van alle deugden die daarmee samengaan, en de puurheid van de hoogste adel van de minne. (16-26)

De ziel verlangt maar één ding: groeien en opklimmen in de adel van de minne en de kennis van God. Ze wil dus komen van *avidya* tot *vidya*. Het is het doel van haar leven, want zij is er mee bezig van de vroege ochtend tot de late avond. Maar de vraag is: hoe kan ze daar komen? Wat is de weg?

Deze ziel onderzoekt vaak ijverig wat ze is, hoe ze zou moeten zijn, wat ze heeft en wat er aan haar verlangen nog ontbreekt. Met de grootste ijver, met hevig verlangen en zo behendig als mogelijk doet ze haar uiterste best zich te hoeden voor alles wat haar aandacht hiervan afhoudt en wat haar hierbij zou hinderen. Haar hart is nooit gerust, komt nooit tot bedaren bij al dat zoeken en eisen en onderscheiden en ter harte nemen en behouden van datgene wat haar zou kunnen helpen en wat haar zou kunnen doen groeien in de minne. (27-36)

Zelfkennis is vereist, de ziel onderzoekt wat ze is, wat ze zou moeten zijn en wat er aan haar verlangen nog ontbreekt. Op haar programma staan de *niyama's* (Pat II, 32): tevredenheid, zuiverheid, ascetische inzet, zelfstudie en overgave aan het hogere.

Daarin bestaat dan ook de grootste inzet van de ziel die in een dergelijke toestand terechtgekomen is - en die hierin moet werken en zwoegen tot het ogenblik dat ze het, in alle ijver en trouw, vanwege God heeft ontvangen - dat ze namelijk voortaan minne zou kunnen dienen, niet gehinderd door vroegere vergissingen, vastberaden, met een vrij geweten, met een pure geest en met een helder inzicht. (37-43)

Niet gehinderd door vroegere vergissingen: alle slecht karma moet verbrand worden. Zo kan zij met een vrij geweten, een pure geest en een helder inzicht aan het werk.

Zulk een hunker, zo puur en zo edel, komt zeker voort uit minne, en niet uit vrees. Want vrees brengt met zich mee dat men zich moeite geeft en lijden verdraagt, doet en laat uit angst voor de toorn van onze Heer en het oordeel van de rechtvaardige Rechter, of voor de eeuwige wraak of tijdelijke straffen. Minne daarentegen werkt alleen met het oog op de puurheid, de hoogste adel, die ze ten diepste is wanneer ze zichzelf is, die ze heeft en geniet. Zulk een werk, zoiets leert ze aan degenen die omgang met haar hebben. (44-54)

Er is een groot verschil als men iets doet uit vrees of uit liefde. In de middeleeuwen werd het volk erop gewezen dat, wanneer men zich niet aan de regels van de kerk hield, men op het laatste oordeel zou gestraft worden. Dan deed men boete om aan de wraak van de rechtvaardige rechter te ontsnappen. **Minne daarentegen werkt alleen met het oog op de puurheid, de hoogste adel, die ze ten diepste is wanneer ze zichzelf is, (in haar selven wesende) die ze heeft en geniet.** Die puurheid veronderstelt geen zelfkastijding. Het is zoals bij yoga waar men op zijn weg best niet geconfronteerd wordt met gewilde of niet gewilde ongemakken van het lichaam. Ziekte veroorzaakt immers "verwarring van het denken (Pat I, 30)". Met puurheid (sauca, Pat II, 32) kan ze in zichzelf komen en ervan genieten. (Pat I,3) Dan is de ziener gevestigd in zijn eigen essentiële en fundamentele aard.

Dan komt er nog een laatste zinnetje: **haar eigen ervaring deelt zij met haar medestanders.** Diegenen die willen kunnen beroep op haar doen. Haar sâdhana en haar ervaring worden ten dienste gesteld van anderen die op zoek zijn. Zij is een ware meesteres, zoals dat de traditie was zowel in de middeleeuwse vrouwenmystiek als in de yoga traditie van de goeroe.

De tweede manier van de minne

Het hoofdstuk over *KarmaYoga*

Soms heeft de ziel ook een andere manier van minne. Dat komt voor wanneer ze zich er op toelegt onze Heer te dienen om niet, zomaar, alleen uit minne, zonder dat ze enige reden of beloning van genade of glorie op het oog heeft. Zoals een jong meisje dat haar heer met grote liefde dient, en helemaal geen beloning beoogt: ze vindt het al heerlijk genoeg dat ze hem kan dienen, en dat hij het goedvindt dat ze hem dient. (55-62)

De tweede manier gaat dus over **Karma Yoga**. Gewoon dienen om niet.

B.G. II, 47: Gij hebt slechts recht op het werk (de handeling, het dienen), nooit op de vruchten ervan.

B.G. II,9: De wereld wordt door handeling gekluisterd tenzij men deze verricht als offerande. Verricht daarom, o zoon van *Kuntī*, uw handeling als offerande, vrij van gehechtheid.

B.G.XI,48:Noch door studie van de Veda's, offerande of aalmoezen, noch door ceremoniën of strenge ascese kan iemand, buiten u, ô held van de Kuru's, Mij in deze wereld in deze vorm aanschouwen.

Dit thema wordt ook behandeld door Mer Eckhart in zijn eerste preek over de intocht van Jezus in de tempel (Mt.21,12). Jezus dreef de handelaars en geldwisselaars uit de tempel. Daarmee bedoelde hij volgens Eckhart dat je eerst de tempel van je ziel moet zuiveren. God wil die tempel leeg hebben, zo dat er niets anders meer aanwezig is dan Hijzelf. Er waren dus kooplui in de tempel (Joh 2,16). Wat doen die kooplui daar in de tempel, vraagt Eckhart zich af, zij kopen en verkopen en Jezus wil ze allemaal buiten. Die kooplui zijn al diegenen die zich hoeden voor grove zonden en die graag goede

mensen zouden zijn en hun werken ter ere van God doen, zoals vasten, waken en bidden. Het zijn allemaal goede werken, maar zij doen ze toch hierom dat onze Heer hen daarvoor iets zou terug doen, of hen iets zou geven wat hun lief is: het zijn allemaal kooplui. Die willen het ene voor het andere geven en aldus loven en bieden zij met onze Heer. Bij zo'n handel komen zij bedrogen uit. Want al gaven zij alles weg wat zij bezitten, dan nog zou God hun helemaal niets verplicht zijn te geven of te doen. Want wat zij zijn, zijn zij door God en wat zij hebben, hebben zij van God, en niet van zichzelf. Daarom is God hun voor hun werken niets schuldig, of het moet zijn dat hij het vrijwillig wil doen uit zijn genade en niet vanwege hun werken of hun gaven. Want zij geven niet van het hunne en zij werken niet uit zichzelf... Wanneer God in de tempel komt verdrijft hij de onwetendheid - dat is duisternis - en openbaart hij zichzelf met licht en waarheid...De waarheid is niet uit op wat voor soort koophandel dan ook...In al zijn werken is God zuiver en vrij en hij verricht ze uit echte liefde. Precies zo doet de mens die met God vereend is; die staat ook leeg en vrij in al zijn werken en hij verricht ze enkel tot eer van God en zoekt het zijne niet. En God verricht dat in hem....Wil je helemaal vrij zijn van koopmanschap, zodat God je in deze tempel laat blijven, dan moet je alles wat je in al je werken vermag, enkel en alleen tot lof van God doen. En je moet er zo ongebonden bij blijven als het niets ongebonden is, dat hier noch daar is. Je moet daarvoor niets begeren. Wanneer je zo werkt, zijn je werken geestrijk en goddelijk: dan zijn die kooplui allemaal uit de tempel verdreven en is alleen God er; want deze mens zint alleen op God.

Hoe dicht staat Eckhart niet bij de *Bhagavad Gītā* (BG II,9) wanneer die zegt alle handeling te verrichten als een offerande?

Zo verlangt de ziel de minne met minne te kunnen dienen, zonder maat, bovenmatig, boven alle menselijke rede en berekening uit, met alle soorten dienst waartoe de trouw haar aanzet. (62-65)

God is liefde, God is minne, Minne is Atman. Men zou kunnen zeggen, Atman dienen door Atman te zijn. Ik ben Dat. Jij bent Dat. Tat tvam asi.

Het is geen beredeneerde dienst, het is geen boekhoudkundige berekening, het is boven alle menselijke rede en zonder maat.

De trouw zet haar daartoe aan. Zij heeft dus "Geloof en vertrouwen" (Pat. II, 20) nodig, *śraddhā*.

**Wanneer de ziel zich in deze toestand bevindt, dan brandt ze zo van verlangen! Ze staat klaar voor alle dienst, de lasten wegen haar licht, ze verdraagt zo gemakkelijk de tegenspoed, ze is zo blij wanneer het moeilijk wordt. Met alles wat ze is wenst ze alleen Hem een genoegen te doen. Ze vindt het zo heerlijk wanneer ze iets vindt wat ze kan doen of wat ze kan lijden om de minne te dienen, of tot eer van haar Geliefde!
(66-71)**

B.G. IV, 22: Tevreden met wat hij zonder inspanning verkrijgt, vrij van de paren van tegenstellingen, zonder afgunst, evenwichtig in welslagen en mislukking (zij verdraagt zo gemakkelijk de tegenspoed), is die mens niet gebonden, ofschoon hij handelingen verricht.

De derde manier van de minne

Het hoofdstuk over *Sādhana*

Het gebeurt soms ook dat de goede ziel een andere manier van de minne beleeft, iets wat haar veel zware last en verdriet bezorgt. Dat is wanneer ze ten volle wil beantwoorden aan de minne, haar helemaal verlangt na te volgen, in alle eerbewijzen, alle dienst, alle vormen van gehoorzaamheid en inschikkelijkheid. (72-77)

De ziel wil volledig beantwoorden aan de minne. Men kan stellen dat de ziel zich volledig wil overgeven aan *Ātman*.

Dat verlangen wordt van tijd tot tijd een echte storm in de ziel. Ze neemt zich hunkerend voor alles te doen, alle lijden na te volgen, te ondergaan en te verdragen, en volledig, zonder ook maar iets na te laten, mateloos, de minne daadwerkelijk na te volgen. (78-82)

Dat verlangen wordt een echte storm in de ziel. Op een yoga-stilte-week met Flor Stickens, eerder dit jaar, werd gesteld dat de geest zich moet laten sturen door het Zelf. Alle oefeningen en technieken die in die stilte periode werden toegepast, stonden in functie van het nader komen tot het Zelf, zich bewust te worden van het Zelf en zich tenslotte te spiegelen aan het Zelf, zich laten sturen door het Zelf, of, met de woorden van Beatrijs: de Minne daadwerkelijk na te volgen.

In die toestand is ze werkelijk heel bereid voor elke dienst, ze is bereidwillig en moedig voor alle werk en pijn. Toch voldoet het haar niet. Niets van wat ze doet lijkt haar genoeg. Maar vooral verdriet het haar nog het meest dat ze onmogelijk aan de minne kan beantwoorden volgens wat haar groot verlangen haar ingeeft. In de minne is er reeds zoveel dat haar nog ontbreekt. (83-89)

Ze wil er voor werken, zij is bereid tot elke dienst maar het voldoet haar niet en zo heeft ze veel verdriet omdat zij onmogelijk aan de minne kan beantwoorden, volgens wat haar groot verlangen haar ingeeft.

Ze weet genoeg, dat zoiets een mens te boven gaat, dat zoiets haar krachten overstijgt. Want datgene wat ze verlangt is onmogelijk, het behoort niet tot het wezen van de schepselen. Ze zou namelijk op haar eentje willen volbrengen alles wat alle mensen op de aarde, alle geesten in de hemel - en nog onnoemelijk meer - zouden kunnen doen in dienst van de minne, zoals dat de eer en de waardigheid van de minne toekomt. Wat haar tekortschiet in zulk een dienst, dat wil ze toch verwezenlijken. Met geheel haar wil hunkert ze er vurig naar. Maar het kan haar onmogelijk tevreden stellen. (90-100)

Ze weet heel goed dat het haar macht ver te boven gaat dit verlangen te vervullen, dat het elke menselijke en alle zinnen te boven gaat. Toch kan ze dat verlangen niet matigen, bedwingen of doen bedaren. (101-104)

Het gaat haar macht ver te boven dit verlangen te vervullen dat het menselijk verstand (redene) en alle menselijke zinnen (sinne) te boven gaat. Het behoort tot een andere dimensie. Daarbij blijft dit verlangen sterk aanwezig.

Ze doet al wat ze kan. Ze dankt en looft de minne, ze werkt en zwoegt om de minne, ze verzucht en hunkert naar de minne; ze stelt zichzelf helemaal ter beschikking van de minne. Maar dit alles geeft haar geen rust. Het is haar een grote pijn dat ze niet anders kan dan te verlangen naar datgene wat ze niet kan verkrijgen. Daarom moet ze

verblijven in de pijn van het hart, en wonen in onvoldaanheid. Het komt haar voor alsof ze levend sterft, en stervend de pijn van de hel vervaart. Een hels leven leidt ze. Het is een en al kwelling en onvoldaanheid vanwege het verschrikkelijk, angstvallig verlangen waaraan ze maar niet kan voldoen, dat ze niet kan stillen of verzadigen. In die pijn moet ze blijven tot het ogenblik dat onze Heer haar troost, en in een andere manier van minne en verlangen zet, en een diepere kennis van zichzelf geeft. Dan moet ze zich inspanssen overeenkomstig wat haar op dat moment vanwege de Heer gegeven wordt. (104-120)

Aangezien zij geen troost vindt, vanwege de onvoldaanheid niet te kunnen voldoen aan het verlangen van de minne, moet ze een andere manier toepassen en dat is naar een dieper kennis van zichzelf gaan. Om tot die zelfkennis te komen moet zij zich inspanssen (werken). Er is werk aan de winkel, *sādana* is noodzakelijk. De beoefening van het achtvoudig pad met niet aflatende inspanssen (*Abhyāsa*) is nodig om tot het Zelf te komen. Daarom kan dit hoofdstuk het hoofdstuk van *sādana* genoemd worden. Ook het element overgave komt hier ter sprake; zij moet gewoon wachten totdat de Heer haar een diepere kennis van zichzelf geeft, volgens de mogelijkheden die haar op dat ogenblik gegeven worden.

De vierde manier van de minne

Het hoofdstuk over *Laya Yoga*

Onze Heer pleegt immers nog een andere manier van minne te geven, nu eens in grote zaligheid, dan weer in grote pijn. Die willen we nu beschrijven.

Soms gebeurt het dat de minne op een lieflijke manier in de ziel verwekt wordt, en vreugdevol verrijst, en dat ze in het hart begint te leven zonder enig toedoen van menselijke activiteit. Het hart wordt dan zo teder aangeraakt door de minne, en zo verlangend binnengetrokken in de minne, en zo hartstochtelijk aangegrepen door de minne, en zo hevig overweldigd door de minne, en zo lieflijk omhelsd in minne, dat de ziel geheel en al overwonnen wordt door minne. (121-132)

De ziel wordt heen en weer geslingerd tussen minne en de wereld der verschijnselen, tussen grote zaligheid en pijn.

In die toestand ervaart ze een grote nabijheid tot God, een inzichtelijke helderheid en wonderlijke weelde, een edele vrijheid, een weelderige zoetheid, een intens omvat worden door de krachtige minne, en een overvloedige volheid van een groot genot. (133-137)

Beatrijs weet zich uit te drukken in een prachtige taal, waarbij zij door het gebruik van herhalingen met steeds andere bewoordingen die in crescendo dieper en dieper naar de kern gaan, haar ervaring probeert te omschrijven.

Ze ervaart dat al haar zintuigen in de minne eengemaakt zijn, en dat haar eigen wil minne is geworden, en dat ze zo diep verzonken en verzwolgen is in de afgrond van de minne, en zelf helemaal minne is geworden. (138-141)

Zij ervaart dat al haar zinnen in de minne eengemaakt zijn: er is geen hypocrisie waarvoor de Bhagavad Gita waarschuwt (BG III,7).

Immers, door met het bewuste denken de zinnen te beheersen en te handelen zonder gehechtheid zijn de organen van handelen (karmendriya's) en de kennisorganen (jñanendriya's)

gestroomlijnd met de gedachten. Haar eigen wil is minne geworden: er is een totale overgave aan de minne. *Asmitā* (de ik-ben-heid, een van de 5 *kleśāḥ*) is overwonnen.

De schoonheid van de minne heeft haar opgegeten, de kracht van de minne heeft haar verteerd, de zoetheid van de minne heeft haar doen wegzinken, de grootheid van de minne heeft haar verzwolgen, de adel van de minne heeft haar omhelsd, de puurheid van de minnen heeft haar getooid, de hoogverhevenheid van de minne heeft haar omhooggetrokken en in de minne één gemaakt zodat ze helemaal de minne moet toebehoren. (142-149)

Wanneer ze zich aldus voelt, in de overvloedige verrukking en in de grote volheid van hart, dan begint haar geest helemaal te verzinken in minne en haar lichaam begint haar te ontsnappen, haar hart begint te smelten en ze verliest de kracht om over haar vermogens te beschikken. En zozeer wordt ze in minne overwonnen, dat ze nog nauwelijks zichzelf meester kan blijven en dat ze vaak de beheersing verliest over haar ledematen en haar waarnemingsvermogen. (150-157)

De ziel is zodanig in minne opgenomen, dat zij de vermogens over haar ledematen verliest alsook het waarnemingsvermogen. Zij komt in een staat van *samprajñāta samādhi*, de *samādhi* van wijsheid, die een cognitieve *samādhi* is en een toestand is van zaligheid en louter zijn en die evolueert naar *asamprajñāta samādhi*, een toestand waarbij enkel de onbewuste indruk *samskāra* achterblijft. (Pat, I,17-18) Zij

behoort de minne toe, maar is nog niet de minne. Het is als *Laya Yoga* waarbij de *vṛtti's* van het object oplossen in de *vṛtti's* van het oorzakelijk niveau daarvan. Dus komt men bij de meditatie tot de controle (*nirodhaḥ*) van de *vṛtti's* van een lager niveau van een object en het oplossen (*laya*) daarvan tot de *vṛtti's* van het subtieler niveau of oorzakelijke niveau. Als men verder evolueert naar *asamprajñāta samādhi*, is er een spel waarbij de laatste *vṛtti* komt en verdwijnt. Men blijft niet voortdurend in het hoogste niveau, maar er is een spel waarbij men naar omhoog gaat en terug naar beneden komt. Dat is *Laya Yoga*. (nu eens grote zaligheid, dan weer grote pijn -122). Om terug te komen naar de "stilteweek" die ik meegemaakt heb, werd in de praktijk gepoogd, mits op een bepaalde manier van werken, om in de stilte het Zelf te vinden. Daarbij werd toen ook verwezen naar Pat I,18.

Zoals een vat dat boordevol is, onmiddellijk overloopt als men het aanraakt, zo voelt deze ziel zich ook plots aangeraakt en overwonnen door de grote volheid van haar hart, met als gevolg dat ze vaak buiten zichzelf raakt, zonder dat ze zich ergens tegen kan verzetten. (158-162)

Dit getuigt van volledige overgave zoals in Pat I, 23 (of, door zelfovergave aan God) en die zelfovergave lijdt tot *samādhi*.

De vijfde manier van de minne

Het hoofdstuk over *Kuṇḍalinī Yoga*

Soms gebeurt het ook dat de minne hevig in de ziel verwekt wordt, en stormachtig verrijst met grote onstuimigheid en razende hartstocht, alsof ze het hart zou gaan breken, en de ziel uit zichzelf trekken en, boven zichzelf uit, in het daadwerkelijke meewerken aan de minne én het tekortschieten in de minne. Ze wordt dapper ingetrokken in het verlangen de grote en pure werken van de minne te vervullen en de veelvuldige eisen van de minne te verwerven. Ze verlangt namelijk te rusten in de zoete omhelzing van de minne, de begerenswaardige verrukking, en het genotvolle bezit van de minne. Haar hart en haar zinnen hunkeren hiernaar, dit ene zoeken ze ijverig, dit ene beogen ze hartstochtelijk. (163-176)

Minne verrijst stormachtig in de ziel en verlangt te rusten in de zoete omhelzing van de minne.

Wanneer ze zich in deze toestand bevindt is ze zo machtig in de geest, zo ondernemend in het hart, lichamelijk sterk en dapper, zo voorspoedig en bereidvaardig in haar werk, innerlijk en uiterlijk zo actief, dat het haar toeschijnt dat heel haar persoon en alles wat daarbij hoort werkzaam is, ook al beweegt ze zich uiterlijk niet. Tegelijk ervaart ze zo duidelijk haar innerlijke traagheid en een grote fascinatie door de minne, en ze voelt zich rusteloos in dat verlangen, ze voelt allerlei pijn vanuit die onvoldaanheid. Soms echter voelt ze zonder enige reden hevige pijn vanwege een gevoel uit de minne zelf, of omdat ze heel nadrukkelijk de minne opeist en zich onvoldaan voelt dat ze de minne niet kan genieten. (177-189)

Gans haar persoon is werkzaam, uiterlijk beweegt ze niet: zij blijft in *āsana*. Zolang zij die minne zelf opeist is zij onvoldaan en voelt zij pijn.

Nu en dan wordt de minne zo mateloos en overstromend in haar ziel - wanneer ze zich hevig en verwoed in het innerlijk aanroert - dat het haar toeschijnt dat haar hart op vele manieren pijnlijk gewond wordt. De wonden lijken zich dagelijks te vernieuwen en pijnlijker te worden; een scherpe pijn die zich telkens opnieuw doet voelen. Het lijkt haar dat haar aderen openscheuren, dat haar bloed kookt, dat haar merg uitteert, haar botten slap worden, haar borst brandt en haar keel uitdroogt, zodat geheel haar uiterlijk en al haar leden de innerlijke hitte gewaarworden van de verwoede hunkering van de minne. Ze ervaart dan vaak dat er een pijl door haar hart gaat, tot in haar keel en verder tot in haar hersenen, alsof ze waanzinnig ging worden. (190-203)

Er gaat een pijl door haar hart, tot haar keel en verder tot haar hersenen. De commentatoren verklaren de pijl in het hart als een soort liefdespijl die het hart raakt. Die pijl komt horizontaal in het hart. Een gravure in een 18de eeuws boek stelt Beatrijs voor die geveld wordt door een liefdespijl die haar veel minnepijn bezorgt. Maar de tekst toont duidelijk aan dat de pijl van het hart naar de keel en verder naar de hersenen gaat. Dus een pijl die recht naar boven gaat! Het is de *kuṇḍalinī* die opstijgt van de hart *cakra* (*anāhata*) naar de keel *cakra* (*viśuddha*) tot in de hersenen de *ājñā cakra*.

Zoals een verslindend vuur alles in zich trekt dat het kan verteren en overweldigen, zo ervaart ze de minne die innerlijk verwoed bezig is, genadeloos, mateloos, alles naar zich toe trekkend en verterend. (204-208)

Het is als een verslindend vuur. Zo wordt de *kuṇḍalinī* ervaring beschreven in de *Hatha Yoga Pradipika*, Hfst III.

Ook de ervaring van Gopi Krishna met *kunḍalinī* zijn gekend.

Hierdoor wordt ze erg gekwetst. Haar hart wordt zwak, haar krachten bezwijken. Haar ziel wordt gevoed en haar minne gekoesterd en haar geest buiten zichzelf gebracht, want de minne is zo hoog boven alle bevattingsvermogen dat ze op geen enkele manier het genot ervan kan verkrijgen. En vanuit deze pijn zou ze de band willen verbreken, maar niet de eenheid van de minne verscheuren. Door de minneband is ze echter zozeer beheerst, en door de mateloosheid van de minne is ze zozeer overwonnen, dat ze geen maat kan houden, of met overleg haar activiteiten ordenen, of zich sparen, of blijven bij wat de rede haar als mogelijk voorhoudt. (209-220)

Hoe meer haar gegeven wordt uit den hoge, hoe meer ze opeist. En hoe meer aanlokkelijks haar voorgehouden wordt, hoe meer ze hunkert nader te komen te komen tot het licht van de waarheid en de puurheid en adel en het genieten van de minne. Voortdurend wordt ze geprikkeld en aangetrokken, maar niet voldaan of verzadigd. En juist datgene wat haar het meest plaagt en kwetst, dat is het wat haar het meest geneest en heelt. Datgene wat de diepste wonde slaat, dat alleen geeft haar gezondheid. (221-230)

Ze wordt voortdurend geprikkeld en aangetrokken, maar zij is niet voldaan of verzadigd. Zij is nog steeds niet toe aan de unio mystica. In haar vita wordt vermeld dat zij door haar ervaringen opnieuw een goede gezondheid verkreeg, wat hier bevestigd wordt.

De zesde minne

Het hoofdstuk over Vrijheid

Als de bruid van onze Heer verder gekomen is en hoger opgeklommen tot sterkere heldhaftigheid, dan ervaart ze nog een andere manier van de minne, ze voelt een nog meer nabije toestand en een hogere kennis. Ze ervaart dat de minne al haar innerlijke tegenstand overwonnen, en haar diepste wezen overmeesterd heeft. Minne heeft helemaal en zonder tegenspraak de zeggenschap over haar gekregen. Minne bezit haar hart met rustige zekerheid, ze kan er genietend rusten en ze moet er, in alle vrijheid, actief zijn. (231-239)

De minne heeft haar diepste wezen overmeesterd. Zij kan genietend rusten en is in alle vrijheid actief.

Wanneer de ziel zich in deze toestand bevindt, dan lijkt het haar dat alles wat er gedaan moet worden voor de hoge waardigheid van de minne gering is, gemakkelijk te doen en te laten, te lijden en te verdragen. Zich toeleggen op de minne gaat er vlot.

Ze ervaart een goddelijke levenskracht, een heldere puurheid, een geestelijke zoetheid, een begerenswaardige vrijheid, een scherpzinnige wijsheid, een zalige gelijkheid ten opzichte van God.

Dan is ze zoals een huisvrouw die haar huis goed heeft beheerd, verstandig heeft ingericht, wijs heeft bestuurd, mooi op orde gebracht, het beveiligd heeft met een vooruitziende blik, en die met onderscheidingsvermogen werkt. Ze haalt in en ze geeft uit, ze doet en ze laat zoals ze dat zelf wil. Zo is het ook met zulk een ziel. Ze is minne; minne heerst binnen

in haar, soeverein en krachtig, werkend en rustend, in doen en laten, zowel uiterlijk als innerlijk, zoals zij dat wil. (240-256)

Zij gaat te werk als een huisvrouw die met inzicht werkt (ende met onderscede werct). Zij heeft het onderscheidingsvermogen ontwikkeld en gaat zo te werk.

Ze is minne. Het is al minne, zowel uiterlijk als innerlijk. Dat wordt meesterlijk verwoord door Beatrijs die met krachtig tegengesteld woordgebruik daar de nadruk op legt.

En net zoals de vis die zwemt in de weidsheid van de stroom en rust in de diepte ervan; en zoals de vogel die moedig vliegt in de uitgestrektheid en de hoogte van de lucht - precies zo voelt de ziel hoe haar geest vrijelijk beweegt in de weidsheid en in de diepte en in de uitgestrektheid en in de hoogte van de minne. (257-262)

Zij is als een vis die in de weidse stroom zwemt en rust in de diepte. De hindoe teksten spreken dikwijls over de rust in de diepte van de oceaan.

Ook de vergelijking met de vogel zou uit de *Haṃsa Upaniṣad* kunnen komen. De ziel wordt er vergeleken met een trekvogel die vastgebonden is met een touw aan zijn poot. Hij ziet af daar hij niet vrij kan vliegen en wacht tot dat het touw wordt doorgeknipt, zodat hij vrij zou kunnen vliegen. In de *upaniṣad* wordt gezegd dat men moet mediteren op *Haṃsa*. *Haṃsa* betekent niet alleen vogel maar is ook een mantra: *Haṃsa* is het omgekeerde van *So'ham*: ik ben Dat. Dus men mediteert op: ik ben Dat en dat leidt, wanneer het touw wordt doorgeknipt tot de grote vrijheid van de weidse hemel. Verder wordt in deze *upaniṣad* gezegd dat de leerling in lotushouding de energie moet laten stijgen van af de basis naar de top, te vergelijken met de pijl naar boven die Beatrijs in de vorige manier heeft voorgesteld.

Eenmaal de energie boven gekomen is in Brahmastrandhra is de ziel als de vogel die zijn vrijheid gevonden heeft. Diegene die de mantra *Hamṣa* blijft herhalen, 21600 keer, wordt zelf de vrije vogel.

De soevereine kracht van de minne heeft de ziel naar zich toegetrokken, heeft haar geleid, behoed en beschermd. Ze heeft haar inzicht gegeven en de wijsheid, de zoetheid en de kracht van de minne. Toch heeft ze haar soevereine kracht voor de ziel verborgen, tot het ogenblik gekomen is dat ze in een grotere hoogte is opgeklommen, en totdat ze helemaal vrij van zichzelf is geworden en de minne nog machtiger in haar heerst.

Dan maakt minne haar zo moedig en vrij, dat ze noch mens noch duivel ontziet, noch engel noch heilige, noch God zelf, in al haar doen of laten, werken of rusten. Ze ondervindt heel duidelijk dat de minne heel wakker en actief is binnen in haar, zowel wanneer haar lichaam rust als wanneer ze veel werkt. Ze weet en voelt duidelijk dat de minne niet ondergeschikt is aan de activiteiten of de pijn bij hen in wie ze heerst. (263-278)

De ziel geniet van een totale vrijheid die boven alles staat. Mens of duivel, engel of heilige niets of niemand staat de minne in de weg. Ook niet deugden of geen deugden zoals Margareta Porete zal schrijven.

Maar al degenen die tot minne willen komen, moeten haar zoeken met ontzag, ernaar leven met trouw, haar beleven met verlangen. Ze kunnen niet tot haar komen als ze zichzelf sparen wanneer het erop aankomt hard te zwoegen, veel pijn en ongemak te lijden, verworpen te worden. Aan elk detail moeten ze veel belang hechten, totdat het zover is dat de minne, binnen in haar domein, het soevereine werk van de

minne uitwerkt, en alles gemakkelijk maakt, alle zwoegen licht, alle pijn zoet maakt en alle schuld delgt. (279-288)

Ze kunnen niet tot haar komen als ze zichzelf sparen: *sādhana* is nodig, het komt zo maar niet vanzelf. De minne maakt tenslotte dat alle inspanning en pijn zoet smaakt.

Dit is vrijheid van geweten, zoetheid van hart, goede gezindheid, adel van de ziel, hoogte van de geest en oorsprong en fundament van het eeuwig leven.

Dit is nu reeds een leven zoals dat van de engelen. Daarna volgt het eeuwige leven dat God ons allen, omwille van zijn goedheid, moge geven. (289-295)

Dit is vrijheid van geweten. Beatrijs hecht enorm belang aan die vrijheid. Deze is essentieel. Aan niets gebonden zijn is noodzakelijk. Zij is niet zoals haar tijdgenoten van de Broeders en Zusters van de Vrije Geest opstandig tegen het gezag en de dogma's, maar op een subtiele wijze stelt zij zich daar boven. Zij staat letterlijk in de hoogte, ver van de verschijnselen van de wereld die haar niet meer kunnen raken.

De zevende manier van de minne

Hoofdstuk over *Kaivalya*, eenwording

De ziel heeft nog een hogere manier van de minne, die haar niet weinig innerlijk werk geeft. Deze bestaat er in dat ze, boven het menszijn uit, binnengetrokken wordt in de minne, boven de menselijke maat en rede, boven alle werkzame activiteit van ons hart, alleen binnengetrokken door de eeuwige minne in de eeuwigheid van de minne, in de onbegrijpelijke wijsheid en de stille hoogte, en in de afgrondelijke diepte van de godheid - die alles is in alles, en ongreepbaar boven alles blijft, onveranderlijk, al-zijnde, alvermogen, alomvattend en almachtig werkend. (296-306)

De ziel wordt binnengetrokken door de eeuwige minne, in de eeuwigheid van de minne.

Sommigen hebben daar de H. Drievuldigheid in gezien. De eeuwigheid van minne is de Geest, de onbegrijpelijke wijsheid is de zoon en de stille hoogte is de vader.

Maar als dat zo zou zijn, legt Beatrijs daar in ieder geval niet de klemtoon op. Zij benadrukt dat de ziel in de minne wordt opgeslorpt.

In deze toestand is de zalige ziel zo teder verzonken in minne en zo hevig binnengetrokken in het verlangen dat haar hart uitzinnig is geworden en innerlijk rusteloos. Haar ziel vloeit uit en kwijnt weg van minne. Haar geest is een en al hunker. Al haar vermogens trekken haar in een richting: ze verlangt in het genot van de minne te zijn. Dat eist ze met inspanning van God. Dat zoekt ze hartstochtelijk bij God. Dat ene kan ze niet nalaten te verlangen. Minne laat haar immers niet meer bedaren of rusten, minne laat haar niet in vrede zijn. (307-316)

Weeral wordt herhaald dat er een sterk verlangen moet zijn (Pat I, 21)

Minne laat haar niet rusten. De ziel verlangt in het genot van de minne te zijn en dat gebeurt met inspanning van God. God werkt dus mee aan haar doel, men kan zeggen dat die zoektocht ingeboren is in de mens want het is God of de Natuur zelf die zorgt voor die hunker naar eenwording.

Minne trekt haar omhoog en haalt haar neder. Minne streelt haar onverwacht, en kwetst weerom. Minne schenkt dood en brengt weer leven, geeft gezondheid en verwondt opnieuw. Ze maakt haar waanzinnig en dan weer wijs. Door zo te handelen trekt de minne de ziel omhoog in een hogere toestand. Zo is de ziel opgeklommen - in het hoogste van haar geest - boven de tijd uit in de eeuwigheid. Boven de geschenken van de minne uit is ze omhoog gebracht in de eeuwigheid van de minne zelf, die zonder tijd is. Ze is verheven boven de menselijke manieren in minnen, boven haar eigen menselijke natuur uit, in het verlangen in die hoogte te mogen zijn. (317-325)

De ziel is opgeklommen in het hoogste van haar geest boven tijd en ruimte, boven haar menselijke natuur uit.

Daar is heel haar leven en haar wil, haar verlangen en haar minne: in de zekere waarheid en de pure klaarheid, in de edele hoogheid en de luisterrijke schoonheid, in het zoete gezelschap van de hoogste geesten, die uitvloeien van overvloedige minne, die zich in het helder kennen bevinden, en in het bezitten en genieten van de minne;

Soms is daarboven haar hunkerende omgang, voornamelijk in gezelschap van de brandende serafijnen; in de grote godheid en in de hoge Drievuldigheid is haar liefrijke rustplaats en haar zalige woning.

Ze zoekt Hem in zijn majesteit. Ze volgt Hem daar en aanschouwt Hem met haar hart en met haar geest. Ze kent Hem, ze bemint Hem, ze verlangt zozeer naar Hem dat ze geen aandacht kan schenken aan heiligen noch mensen, aan engelen noch schepselen, tenzij dan met de gemeenschappelijke minne in Hem, waarmee ze alles bemint. Hém alleen heeft ze uitverkoren in minne, boven alles, onder alles, in alles, zodat ze met de hunker van haar hart en met al de krachten van haar geest, Hem verlangt te zien, te hebben en te genieten. (326-344)

Zij is in zekere waarheid en pure klaarheid, in helder kennen, maar moet nog een inspanning leveren. Het is een leven van hard werk (393). In de sutra van Pat IV 25-26 wordt er iets gelijkaardigs gezegd, dat als volgt kan samengevat worden:

De yogi die nog vast hangt aan een soort zaligheid in het *ātmisch* gebied, daar een subtiele *vāsanā* (tendens) hem tegenhoudt, moet hij de laatste sluier neerhalen die het gelaat van zijn geliefde verbergt (= Taimni p 442). Het denkvermogen (*citta*) is bewust dat er nog een onderscheid is tussen die toestand in het *ātmisch* gebied en *Puruṣa* (zuiver bewustzijn-God). Door het verder beoefenen van *viveka* (onderscheidingsvermogen) en *vairāgya* (onthechting) kan de ziel (*citta*) in een laatste strijd zich volledig bevrijden van de materie en koers zetten naar *kaivalya*.

Daarom is het aardse leven voor haar een echte ballingschap, een harde gevangenis en een zware pijn. De wereld versmaadt ze, de aarde valt haar zwaar, en wat van de aarde is kan haar niet bevredigen of voldoening geven. Het is haar een zware pijn dat ze zover weg moet verblijven, en dat ze een ballinge moet lijken. Ze kan maar niet vergeten dat ze in ballingschap is. Haar verlangen kan niet gestild worden. Haar hunker kwelt haar zo jammerlijk. Ze ervaart

het als een lijdensweg en een marteling, boven mate, zonder genade. (345-353)

Zij voelt zich in ballingschap. Het aardse leven is een harde gevangenis, een zware pijn. Dat zeggen ook andere mystiekers. Lalla, een mystica uit de traditie van het kasjmiri shaivisme, schrijft dat ze zich voelt als het graan dat geplet is tussen de molensteen. Margareta Porete schrijft in hoofdstuk 6 van de Spiegel van de eenvoudige en vernietigde zielen:

*Ik heb uw gevang verlaten,
waar ik was en waar ik mij verveelde.*

*Ik was nooit vrij,
want ik was gescheiden van u.*

uw gevang heb ik verlaten:

in vrede ben ik en verblijf ik.

Ook Hadewijch voelt de ellende van hopeloos verwijderd te zijn van haar verliefde. *Swāmi Veda Bhāratī* stelt het nog scherper in één van zijn toespraken: wij hebben schrik om uit onze gevangenis te komen.

Daarom ervaart ze een grote hunker en een vurig verlangen om uit deze ballingschap verlost te mogen worden, en van dit lichaam te mogen scheiden. En ze zegt met een gewond hart hetzelfde als wat de apostel zei: *Cupio dissolvi et esse cum Christo*, dat wil zeggen: 'Ik verlang ontbonden te worden en met Christus te zijn.'

Zo bevindt de ziel zich dan in een vurige hunker en een pijnlijke onrust om verlost te worden en met Christus te leven. De reden is niet dat haar het huidige leven verdriet, of dat ze angst heeft voor de lasten die haar te wachten staan. Nee, het is alleen uit heilige en eeuwige minne dat ze

kwijnend hunkert en smelt van verlangen om te kunnen komen in het landschap van de eeuwigheid en in de glorie van het genieten. (354-366)

Het verlangen in haar is groot en sterk, haar ongedurigheid weegt haar erg zwaar, en de pijn die ze in dat verlangen lijdt is onuitsprekelijk. Niettemin zit er niets anders op dan in hoop te leven; en het is juist die hoop die haar doet hunkeren en haar zoveel pijn bezorgt. (367-371)

Ach heilig liefdesverlangen, hoe sterk is uw kracht in de minnende ziel! Het is een zalig lijden, een scherpe marteling, een al te langdurige pijn, een verraderlijke dood en een stervend leven.

Daarboven kan ze niet komen, en hier beneden kan ze rust noch duur vinden. Aan Hem denken kan ze van verlangen niet verdragen, en Hem ontberen doet haar hart van verlangen lijden. Zo moet ze in groot ongemak leven. (372-380)

Hetzelfde thema van de pijn in dit aardse bestaan wordt hier verder uitgewerkt. Het aardse bestaan is een stervend leven, waarna een nieuw leven komt in de minne.

Zo kan het niet anders dat ze noch kan noch wil getroost worden, zoals de profeet het zegt: *Renuit consolari anima mea, et cetera*, dat wil zeggen: 'Mijn ziel weigert getroost te zijn.' Zo weigert ze alle troost, vaak zelfs van God en van zijn schepselen. Want alle vreugde die dat zou kunnen meebrengen, verhevig haar minne en trekt haar verlangen in een hogere toestand. Dat vernieuwt haar hunker om de minne in praktijk te brengen, en in het genot van de minne te vertoeven, en zonder voldoening in ballingschap te leven. Aldus blijft ze onverzadigd en onbevredigd bij alles wat ze

krijgt, omdat ze de reële tegenwoordigheid van haar minne moet missen. (381-392)

Ze weigert getroost te worden. Dat zou aanduiden dat ze zich laat gaan en zich niet meer inspant om verder op te gaan. Er moet immers nog gewerkt worden om de laatste stap naar de minne te zetten.

Dat is een leven van hard werk, vermits ze niet getroost wenst te worden zolang ze niet ontvangen heeft datgene wat ze zo rusteloos zoekt.

Minne heeft haar aangelokt, geleid en geleerd haar weg te gaan, en die heeft ze trouw gevolgd. Vaak in moeizame arbeid en vele werken, in grote hunker en sterk verlangen, in veelvuldige onrust en grote onvoldaanheid, in wel en wee en in veel pijn, in zoeken en eisen, in derven en in hebben en buiten zichzelf geraken, in navolgen en hunker, in druk en kommer, in angst en zorgen, in wegwijnen en bezwijken, in groot vertrouwen en veel wantrouwen, in lief en leed - in dat alles is ze bereid tot lijden. In dood en leven wil ze zich op minne toeleggen; in de ervaring van haar hart lijdt ze veel smart; omwille van de minne verlangt ze in het vaderland aan te komen. (393-419)

Zij moet nog blijven werken om in het vaderland te komen, maar dat vergt nog meer werk. Een leven van hard werk, van *sādhana* is nodig, zonder ophouden en onthecht (*abhyāsa & vairāgya*)

Wanneer ze in deze ballingschap al wat haar mogelijk is heeft geprobeerd is haar wijkplaats de glorie. Dat is immers terecht het werk van de minne: dat ze verlangt naar de levenshouding die het meest bij de minne aansluit, waarin ze zich het meest op de minne kan toeleggen, en dat ze die levenshouding navolgt.

Daarom wil ze steeds de minne navolgen, minne kennen en minne genieten. In deze ballingschap lukt het haar niet. Daarom wil ze naar haar vaderland trekken, daar waar ze haar woning heeft gebouwd, haar verlangen op heeft gericht en waar ze met minne en met verlangen rust. Want dit weet ze maar al te goed: daar, in het vaderland, wordt ze verlost van alle hindernissen en wordt ze liefdevol door haar Geliefde onthaald. (420-432)

In deze ballingschap lukt het haar niet om de minne te kennen en te genieten. Dus wil ze naar haar vaderland, waar alle hindernissen weggewerkt zijn, waar geen *samskāra's* en geen *vāsanā's* meer overblijven, waar ze liefdevol door haar geliefde onthaald wordt. Waar volgens *Patañjali* (IV,30) een staat volgt, vrij van *kleśa's* en *karma's*.

Daar zal ze vurig beschouwen dat ze zo teder heeft bemind. Als haar eeuwige winst zal ze Hem hebben die ze zo getrouw heeft gediend. Ze zal Hem genieten, met volle verzadiging, Hem die ze zo vaak vol liefde innerlijk heeft omhelsd. Daar zal ze binnengaan in de vreugde van haar Heer, zoals Sint-Augustinus zegt: *Qui in te intrat, intrat in gaudium domini sui et cetera*, dat wil zeggen: 'Degene die in U binnengaat, gaat binnen in de vreugde van zijn Heer. Hij zal geen angst hebben voor Hem, maar zal Hem bezitten - als allerliefste wonend in de Allerliefste.'

Daar wordt de ziel verenigd met haar Bruidegom, en wordt één geest met Hem in onafscheidelijke trouw en eeuwige minne.

Degene die zich hierop actief heeft toegelegd in de tijd van genade, zal Hem genieten in de tijd van glorie, wanneer men niets anders meer zal doen dan loven en minnen. Moge God ons allen daartoe brengen.

Amen. (433-449)

Daar wordt de ziel verenigd met haar bruidegom en wordt één geest met hem in onafscheidelijke trouw en eeuwige minne (Kor 6,17). Dat is de staat van de Unio Mystica. Volgens Pat. IV,34 komt men, na het wegvallen van de *guṇa's* in *kaivalya*, éénwording; *puruṣa* is dan gevestigd in zijn ware aard en dat is zuiver bewustzijn.

De *Vijñana Bhairava* eindigt met de woorden: (163): Na deze woorden, omhelsde de godin, vervuld van vreugde, *Śiva*.

BRONNEN

Boeken

VEKEMAN, Herman. *Hoezeer heeft God mij bemind*. Kampen, Kok 1993, 185 p.

BEATRIJS VAN NAZARETH. *Seven manieren van minne*. hertaald door FAESEN Rob, Kapellen, Pelckmans 1999, 93p.

DE GANCK, Roger. *The life of Beatrice of Nazareth, 1200-1268*. Cistercian Publications 1991, 364 p.

DE GANCK, Roger. *Beatrice of Nazareth in her context*. Kalamazoo, Michigan, USA Cistercian Publications 1991, 342 p.

DE GANCK, Roger. *Towards Unification with God, Beatrice of Nazareth in het Context, Part three*. Kalamazoo, Michigan, USA Cistercian Publications 1991, 343p.

Encyclopedie van de mystiek, fundamenteen, tradities en perspectieven. Tielt, Lannoo 2003 1149 p.

Tijdschriften

TODOROFF Boris. *Over de wendbaarheid van mystieke teksten*. Kruispunt 186 Brugge, 2001

Andere

Vanneste Paul. *Begijnenmystiek*. 2011 artikel op de website www.traditioneleyoga.be

Vanneste Paul. *Queeste naar het Zelf in Oost en West*. (2012 artikelen reeks in Tijdschrift voor Yoga)

Le "Miroir des simples âmes" et la "secte" du Libre Esprit. Revue de l'histoire des religions/année 1969/Volume 176 nr1/ pp35-60

-Sweyghers Sofie. *Margareta Porete (+1310) en "Le miroir des âmes simples"*. *Radicale mystiek in conflict met de Inquisitie*. Thesis licentiaat geschiedenis 2002-2003 KUL promotor prof. Dr. J. Goossens

